

รายงาน

การวางแผนการใช้ที่ดินตำบล
ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล
จังหวัดเชียงราย

กันยายน 2566

สถานีพัฒนาที่ดินเชียงราย สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7
ร่วมกับ กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คำนำ

การจัดทำแผนการใช้ที่ดิน ดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 72 (1) ที่ได้บัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินตามหลักการ พัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแผนการใช้ที่ดินตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย ได้นำแนวคิดขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations: FAO และโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) มาปรับใช้ คือความเหมาะสมทางกายภาพ ความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ การยอมรับจากสังคม การสร้างความยั่งยืนให้สิ่งแวดล้อม และเสนอทางเลือกการใช้ที่ดิน ร่วมกับวิธีการที่จำเป็นอื่นๆ เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) การประเมินคุณภาพที่ดิน เป็นต้น

กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดินร่วมกับสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต (สพข.) และสถานีพัฒนาที่ดิน (สพด.) ในการดำเนินงานวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล โดยพิจารณาภาพรวมของสภาพปัญหาในด้านต่างๆ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การวางแผนการใช้ที่ดินที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ในการระบุปัญหาความต้องการของเกษตรกรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งนี้สพด. ได้จัดทำแผนกิจกรรม/ โครงการเพื่อขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นมีการใช้ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสม รักษาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สถานีพัฒนาที่ดินเชียงราย

กันยายน 2565

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ง
สารบัญรูป	จ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน	1-1
1.2 หลักการและเหตุผล	1-1
1.3 วัตถุประสงค์	1-1
1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-1
1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-2
1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล	1-2
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง	2-2
2.3 สภาพภูมิประเทศ	2-2
2.4 สภาพภูมิอากาศ	2-2
2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน	2-4
2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-8
บทที่ 3 สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ	
3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-2
3.3 ทรัพยากรดิน	3-2
บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA)	
4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-4
บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน	
5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ	5-1
5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล	5-2
5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน	5-2

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6	
แผนการใช้ที่ดิน	
6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	6-1
6.2 เขตการใช้ที่ดิน	6-2
บทที่ 7	
การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน	
7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน	7-1
7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน	7-1
7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น	7-2
7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	7-2
เอกสารอ้างอิง	อ-1

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดเชียงราย (พ.ศ. 2536-2565)	2-3
2-2	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย	2-5
2-3	จำนวนประชากรและครัวเรือนตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย ปี 2565	2-8
2-4	จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตรตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย ปี 2565	2-9
2-5	รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือนตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย ปี 2565	2-11
3-1	สมบัติที่ดิน ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย	3-4
5-1	ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	5-2
5-2	ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย	5-3
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย	6-4
7-1	กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2567-2571	7-6
7-2	สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน	7-7
7-3	เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย แผน 5 ปี (พ.ศ. 2567-2571)	7-8

สารบัญญรูป

รูปที่		หน้า
1-1	กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	1-4
2-1	ขอบเขตการปกครองตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย	2-1
2-2	กราฟสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดเชียงราย	2-4
2-3	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย	2-7
2-4	สัดส่วนครัวเรือนเกษตร ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย	2-9
2-5	รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย	2-10
3-1	ทรัพยากรดิน ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย	3-5
4-1	การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย	4-3
4-2	ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย	4-5
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย	6-6
7-1	การชะล้างพังทลายของดินในเขตการใช้ที่ดิน ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย	7-5

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดิน ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1.2 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศเรียบร้อยแล้วซึ่งเป็นการวางกรอบเชิงนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาด้านการเกษตรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนและในขณะเดียวกันต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการรักษาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม แต่ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและรักษาฐานการผลิตด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตลอดห่วงโซ่อุปทาน แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานดังกล่าว

ทั้งนี้กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยุทธศาสตร์แผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติได้กำหนดให้ ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั้งประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อรักษาเสถียรภาพของทรัพยากรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนภายใต้การพัฒนาด้านต่างๆ ของตำบล

1.3.2 เพื่อให้การใช้ที่ดินมีผลตอบแทนสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่อย่างยั่งยืน

1.3.3 เพื่อให้เกิดการกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น และอยู่บนหลักการของรูปแบบโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy: BCG Model)

1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.4.1 ระยะเวลา 1 ตุลาคม 2565 – 30 กันยายน 2566

1.4.2 สถานที่ ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.5.1 รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ประกอบด้วย

1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดิน เขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

2) ด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การถือครองที่ดิน ลักษณะทางเศรษฐกิจของตำบล จำนวนประชากร เป็นต้น

3) ด้านนโยบายและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ยุทธศาสตร์ภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล

1.5.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการด้านต่าง ๆ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเกษตรกรในตำบล

1.5.3 ประเมินคุณภาพของที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกที่มีมูลค่าของตำบล

1.5.4 สังเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 1.5.1 ถึง 1.5.3 เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการใช้ที่ดิน

1.5.5 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

1.5.6 รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น

1.5.7 ปรับปรุง (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินฉบับสมบูรณ์

1.5.8 นำแผนการใช้ที่ดินเข้าสู่คณะกรรมการของเขตฯ เพื่อตรวจสอบความครบถ้วน /สมบูรณ์ของเนื้อหาและองค์ประกอบ

1.5.9 เผยแพร่แผนการใช้ที่ดินเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นำแผนการใช้ที่ดินที่จัดทำขึ้นไปประกอบการจัดทำแผนการพัฒนาของตำบล เพื่อนำไปสู่การของงบประมาณที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพด้านการผลิตและสภาพของทรัพยากรของตำบล

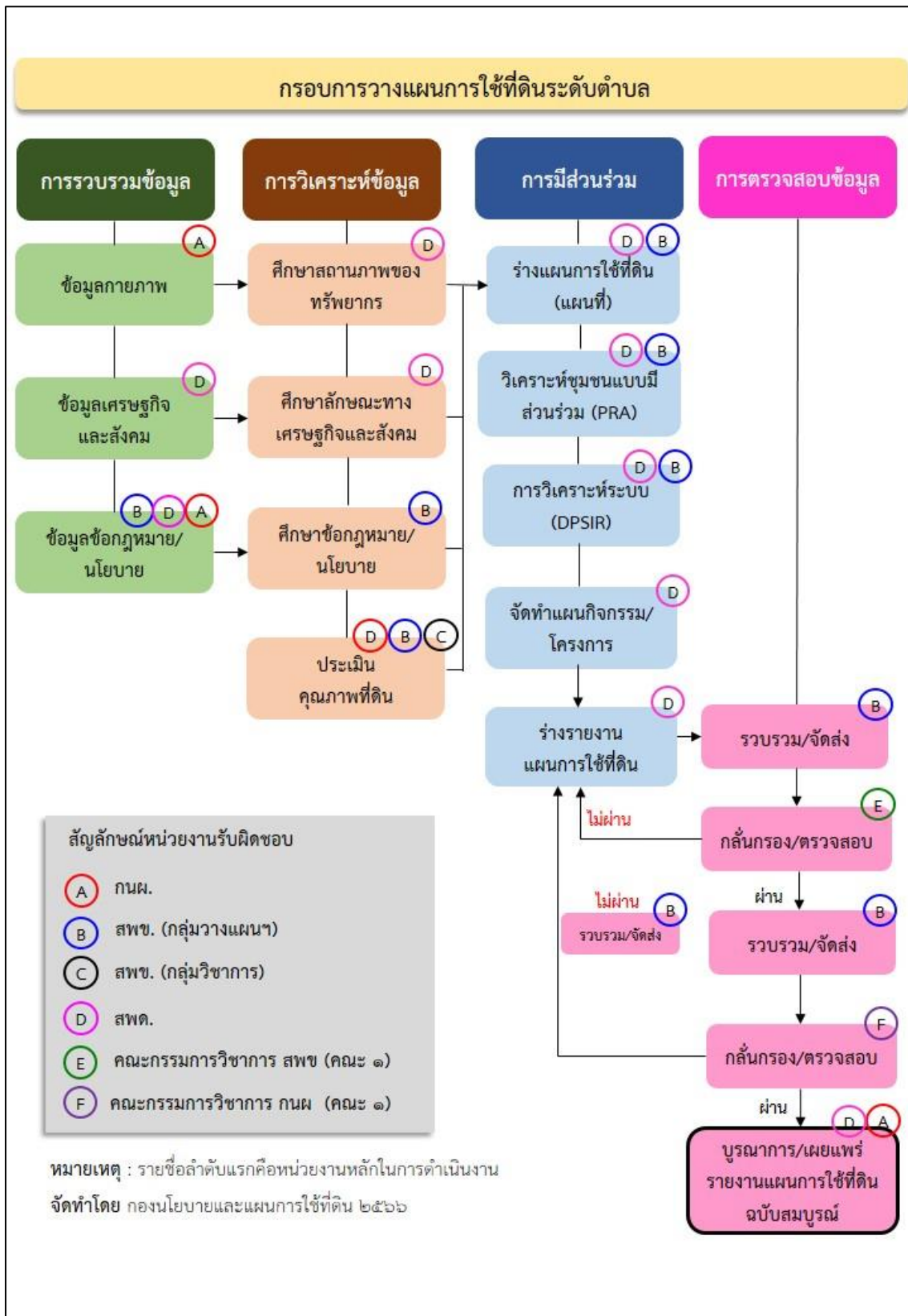
2) กรมพัฒนาที่ดิน โดยสถานีพัฒนาที่ดิน กำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขตและสามารถใช้ประกอบการของงบประมาณในพื้นที่อย่างมีหลักการและเป็นที่ยอมรับ

3) หน่วยงานราชการอื่น ๆ สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขต

จากขั้นตอนที่กล่าวข้างต้น สามารถจัดทำกรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลแสดงดังรูปที่ 1-1

1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล

ชุมชนเข้มแข็ง เพิ่มพูนรายได้ ส่งเสริมการศึกษา อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ยึดหลักบริหารจัดการที่ดี (เทศบาลตำบลป่าตาล, 2566)

รูปที่ 1-1 กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

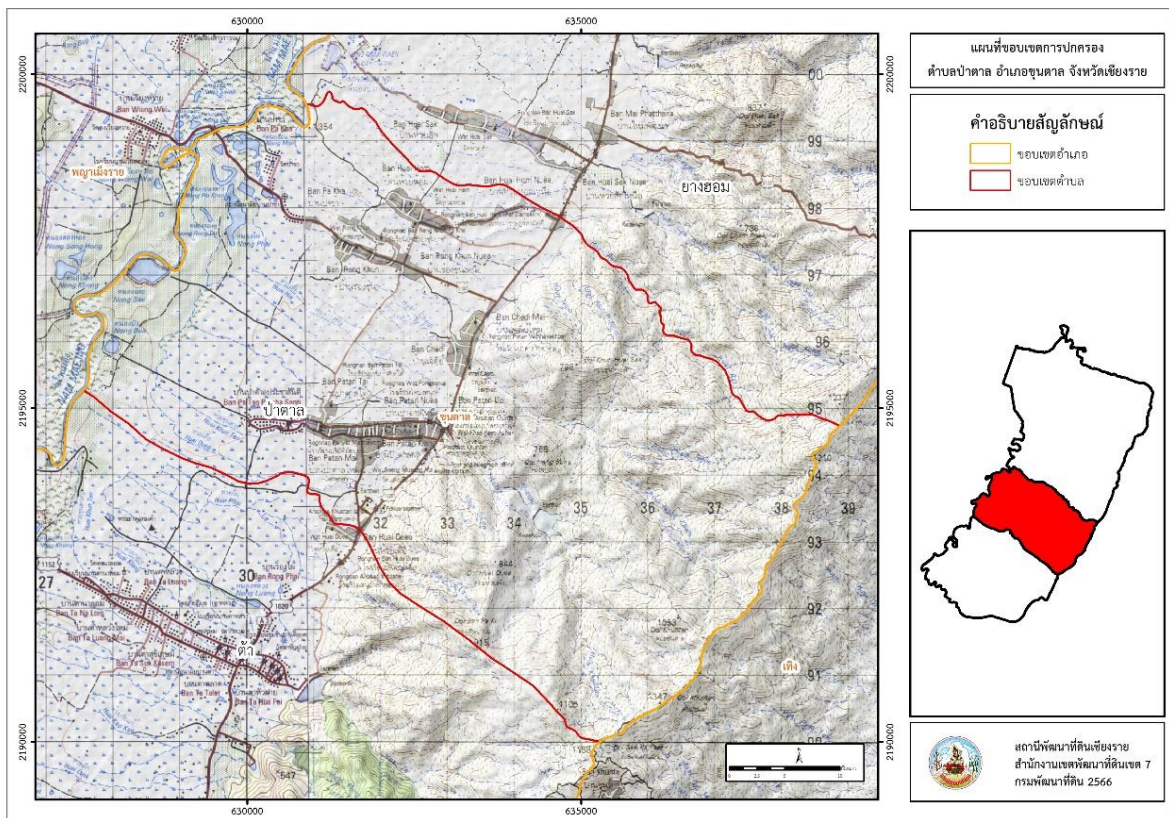
ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย ตั้งอยู่ทางตอนกลางของอำเภอขุนตาล มีพื้นที่ประมาณ 72 ตารางกิโลเมตร หรือ 45,156 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ (รูปที่ 2-1)

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลเม็งราย อำเภอพญาเม็งราย ตำบลยางฮอม อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลต้า อำเภอขุนตาล ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลเม็งราย อำเภอพญาเม็งราย ตำบลต้า อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

รูปที่ 2-1 ขอบเขตการปกครองตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลป่าตอล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 14 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านป่าตอลดอย	หมู่ที่ 8 บ้านป่าข่า
หมู่ที่ 2 บ้านป่าตอลเหนือ	หมู่ที่ 9 บ้านร่องขุนเหนือ
หมู่ที่ 3 บ้านป่าตอลกลาง	หมู่ที่ 10 บ้านป่าตอล
หมู่ที่ 4 บ้านป่าตอลใต้	หมู่ที่ 11 บ้านเจดีย์ใหม่
หมู่ที่ 5 บ้านเจดีย์	หมู่ที่ 12 บ้านป่าตอลประชาสันติ
หมู่ที่ 6 บ้านร่องขุน	หมู่ที่ 13 บ้านห้วยห้อมเหนือ
หมู่ที่ 7 บ้านห้วยห้อม	หมู่ที่ 14 บ้านป่าตอลเวียงแก้ว

2.3 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลาดชันสูง สภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ และด้านทิศตะวันออกเป็นพื้นที่สูงชัน ส่วนทิศตะวันตกเป็นพื้นที่ราบติดกับแม่น้ำอิง เป็นส่วนหนึ่งของลุ่มน้ำโขงเหนือ มีแหล่งน้ำที่สำคัญ เช่น แม่น้ำอิง ห้วยขุนตาล ห้วยเจดีย์แจงขวา ห้วยเตือ ห้วยไร่ ห้วยเหี้ย ห้วยฮ่อม อ่างเก็บน้ำห้วยป่าตอล

2.4 สภาพภูมิอากาศ

จากการศึกษาสถิติภูมิอากาศ (พ.ศ. 2536-2565) พบว่า ตำบลป่าตอล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 อุณหภูมิ

มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 24.9 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 31.2 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 20.0 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคม

2.4.2 ปริมาณน้ำฝน

มีปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี 1,744.2 มิลลิเมตร มีฝนตกประมาณ 140 วัน เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด ในเดือนสิงหาคม มีปริมาณฝน 371.5 มิลลิเมตร และมีฝนตกประมาณ 24 วัน

2.4.3 สมดุลน้ำเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2536-2565) ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดเชียงราย ได้นำมาวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูกาลเพาะปลูกพืช ตลอดจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ คือ ปริมาณน้ำฝน และศักยภาพการคายระเหยน้ำ

อ้างอิง (ETo) ซึ่งคำนวณด้วยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith สามารถสรุปสมมูลของน้ำเพื่อการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝนได้ดังนี้

ช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการเพาะปลูกพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการเพาะปลูกพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนเมษายนถึงกลางเดือนพฤศจิกายน

ช่วงที่มีน้ำมากเกินไป เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าการระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนเมษายนถึงกลางเดือนตุลาคม

ช่วงขาดน้ำ เป็นช่วงฤดูแล้งที่ค่าปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งพืชอาจเสียหายจากการขาดแคลนน้ำได้ ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งกลางเดือนพฤศจิกายนถึงต้นเดือนเมษายน (ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-2)

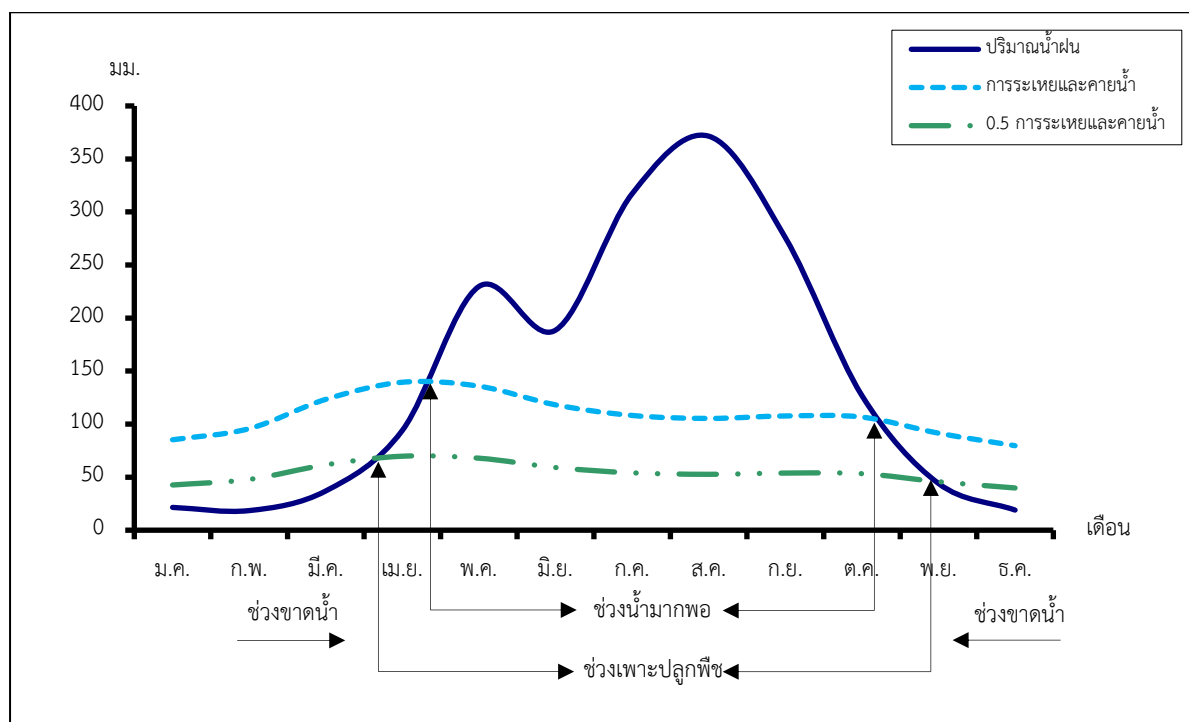
ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดเชียงราย¹ (พ.ศ. 2536-2565)

เดือน	อุณหภูมิ (ซ.)			ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ (มม.)	ปริมาณฝนใช้การ ² (มม.)
	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย					
ม.ค.	14.0	28.6	20.3	74.0	21.5	2.5	85.3	20.8
ก.พ.	14.7	31.2	22.1	68.0	18.5	2.4	95.8	18.0
มี.ค.	17.8	33.6	24.9	65.0	37.0	4.4	123.4	34.8
เม.ย.	21.2	34.4	27.2	68.0	94.1	11.0	139.5	79.9
พ.ค.	23.1	33.4	27.5	75.0	229.8	17.7	135.8	145.3
มิ.ย.	24.0	32.5	27.5	79.0	188.6	19.0	118.2	131.7
ก.ค.	23.9	31.3	26.9	82.0	317.2	22.8	108.2	156.7
ส.ค.	23.7	31.0	26.6	84.0	371.5	24.0	105.4	162.2
ก.ย.	23.2	31.5	26.6	83.0	275.9	17.7	107.7	152.6
ต.ค.	21.7	31.0	25.5	81.0	127.0	11.2	106.6	101.2
พ.ย.	18.2	29.8	23.1	78.0	44.1	4.9	91.5	41.0
ธ.ค.	14.9	27.9	20.4	76.0	19.0	2.7	79.7	18.4
เฉลี่ย	20.0	31.4	24.9	76.1	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	1,744.2	140.3	1,297.0	1,062.6

หมายเหตุ : ¹เป็นสถานีตรวจอากาศที่ใกล้พื้นที่ตำบลมากที่สุด

²เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา (2566)

รูปที่ 2-2 กราฟสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดเชียงราย

2.5 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบัน

สภาพการใช้ที่ดินตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2566) ประกอบด้วยประเภทการใช้ที่ดินต่าง ๆ ดังนี้

2.5.1 พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 2,109 ไร่ หรือร้อยละ 5.95 ของเนื้อที่ตำบล

2.5.2 พื้นที่เกษตรกรรม มีเนื้อที่ 16,953 ไร่ หรือร้อยละ 47.80 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย การใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม มีเนื้อที่ 65 ไร่ หรือร้อยละ 0.18 ของเนื้อที่ตำบล
- 2) พื้นที่นา มีเนื้อที่ 10,228 ไร่ หรือร้อยละ 28.84 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ นาข้าว นาข้าว+พืชผัก
- 3) พืชไร่ มีเนื้อที่ 3,371 ไร่ หรือร้อยละ 9.50 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ข้าวโพด ข้าวโพด/ข้าวไร่ ไร่ร้าง ข้าวไร่ มันสำปะหลัง ข้าวฟ่าง
- 4) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 650 ไร่ หรือร้อยละ 1.83 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ปาล์มน้ำมัน ยางพารา สัก ยูคาลิปตัส จามจุรี ตะกู
- 5) ไม้ผล มีเนื้อที่ 2,530 ไร่ หรือร้อยละ 7.14 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ลำไย ลิ้นจี่ กล้วย ส้มโอ มะพร้าว/ลำไย เป็นต้น
- 6) พืชสวน มีเนื้อที่ 17 ไร่ หรือร้อยละ 0.05 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ พืชผัก

7) พุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 38 ไร่ หรือร้อยละ 0.11 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ โรงเรือนเลี้ยงโค กระบือ และม้า โรงเรือนเลี้ยงสัตว์ปีก/สถานที่เพาะเลี้ยงปลา โรงเรือนเลี้ยงสุกร

8) สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีเนื้อที่ 54 ไร่ หรือร้อยละ 0.15 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ สถานที่เพาะเลี้ยงปลา

2.5.3 พื้นที่ป่าไม้ มีเนื้อที่ 15,263 ไร่ หรือร้อยละ 43.02 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ป่าผลัดใบรกรงสภาพพื้นที่ป่าผลัดใบสมบูรณ์

2.5.4 พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 774 ไร่ หรือร้อยละ 2.18 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ บ่อน้ำในไร่นา

2.5.5 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 375 ไร่ หรือร้อยละ 1.05 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ พุ่งหญ้าธรรมชาติ พุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ พื้นที่ลุ่ม พื้นที่ถม

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	2,109	5.95
U101	ตัวเมืองและย่านการค้า	120	0.34
U201	หมู่บ้านบนพื้นราบ	1,799	5.07
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	79	0.22
U405	ถนน	92	0.26
U601	สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	3	0.01
U603	สุสาน ป่าช้า	16	0.05
A	พื้นที่เกษตรกรรม	16,953	47.80
A001	เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม	65	0.18
A101	นาข้าว	10,226	28.83
A101+A502	นาข้าว+พืชผัก	2	0.01
A200	ไร่ร้าง	321	0.90
A202	ข้าวโพด	2,319	6.54
A202/A216	ข้าวโพด/ข้าวไร่	651	1.83
A204	มันสำปะหลัง	14	0.04
A213	ข้าวฟ่าง	2	0.01

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
A216	ข้าวไร่	64	0.18
A302	ยางพารา	173	0.49
A303	ปาล์มน้ำมัน	264	0.74
A304	ยูคาลิปตัส	66	0.19
A305	สั๊ก	140	0.39
A318	จามจุรี	4	0.01
A323	ตะกั่ว	3	0.01
A400	ไม้ผลร้าง/เสื่อมโทรม	7	0.02
A405/A413	มะพร้าว/ลำไย	14	0.04
A406	ลิ้นจี่	57	0.16
A407	มะม่วง	9	0.03
A411	กล้วย	41	0.12
A411/A413	กล้วย/ลำไย	12	0.03
A413	ลำไย	2,372	6.69
A413/A902	ลำไย/สถานที่เพาะเลี้ยงปลา	3	0.01
A427	ส้มโอ	15	0.04
A502	พืชผัก	17	0.05
A702	โรงเรือนเลี้ยงโค กระบือ และม้า	3	0.01
A703/A902	โรงเรือนเลี้ยงสัตว์ปีก/สถานที่เพาะเลี้ยงปลา	33	0.09
A704	โรงเรือนเลี้ยงสุกร	2	0.01
A902	สถานที่เพาะเลี้ยงปลา	54	0.15
F	พื้นที่ป่าไม้	15,263	43.02
F200	ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	8	0.02
F201	ป่าผลัดใบสมบูรณ์	15,255	43.00
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	375	1.05
M101	ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	34	0.10
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	190	0.53

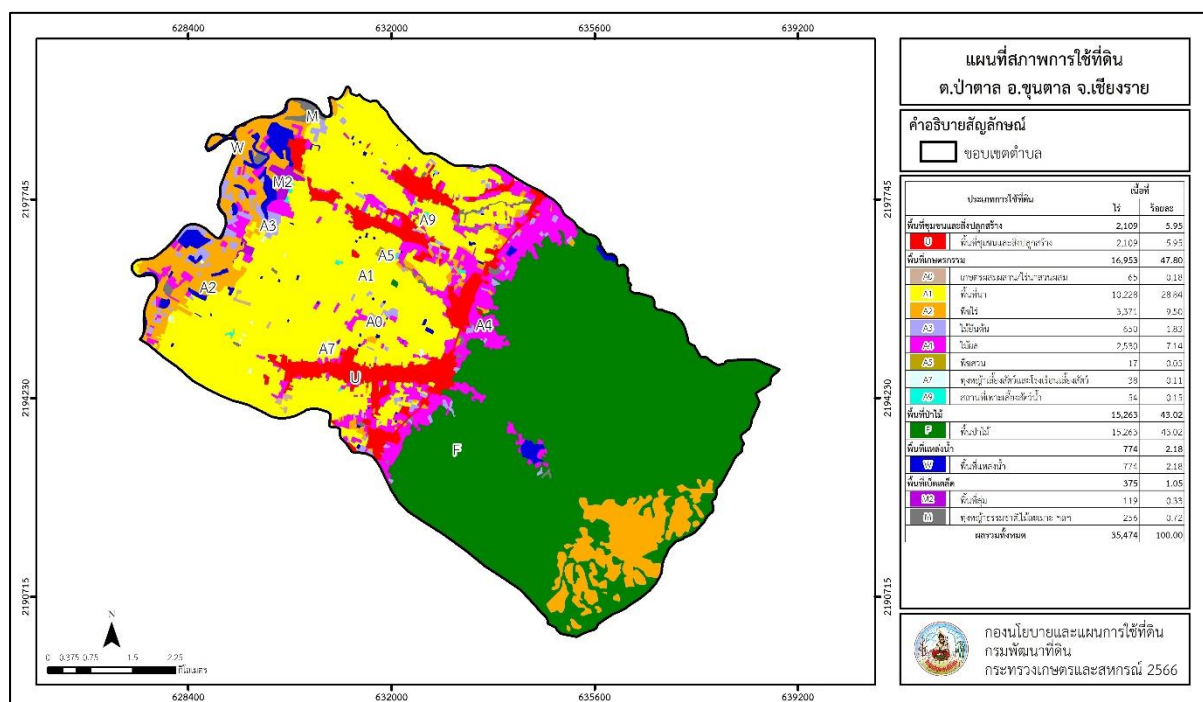

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
M201	พื้นที่ลุ่ม	119	0.33
M405	พื้นที่ถม	32	0.09
W	พื้นที่แหล่งน้ำ	774	2.18
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	136	0.38
W102	หนอง บึง ทะเลสาบ	425	1.20
W201	อ่างเก็บน้ำ	110	0.31
W202	บ่อน้ำในไร่นา	103	0.29
ผลรวมทั้งหมด		35,474	100.00

ที่มา: กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน, 2566

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

รูปที่ 2-3 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.6.1 ประชากร

จากหลักฐานทะเบียนราษฎรของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ เดือนธันวาคม 2565 พบว่า ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลป่าตาล มีประชากรรวม 7,623 คน แยกเป็นชาย 3,749 คน เป็นหญิง 3,874 คน ความหนาแน่นโดยเฉลี่ย 134.30 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2,862 ครัวเรือน (ตารางที่ 2-3) เป็นครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 1,993 ครัวเรือน หรือร้อยละ 69.64 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ ครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 869 ครัวเรือน หรือร้อยละ 30.36 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-4 และรูปที่ 2-4

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือนตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย ปี 2565

พื้นที่	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
ตำบลป่าตาล	2,862	3,749	3,874	7,623
หมู่ที่ 0 ป่าตาล	2	5	4	9
หมู่ที่ 1 ป่าตาลดอย	306	336	345	681
หมู่ที่ 2 ป่าตาลเหนือ	191	253	281	534
หมู่ที่ 3 ป่าตาลกลาง	202	218	243	461
หมู่ที่ 4 ป่าตาลใต้	211	217	245	462
หมู่ที่ 5 เจดีย์	171	264	270	534
หมู่ที่ 6 ร่องขุน	172	261	246	507
หมู่ที่ 7 ห้วยห้อม	221	348	338	686
หมู่ที่ 8 ป่าข่า	156	248	237	485
หมู่ที่ 9 ร่องขุนเหนือ	255	336	367	703
หมู่ที่ 10 ป่าตาล	169	213	226	439
หมู่ที่ 11 เจดีย์ใหม่	183	233	240	473
หมู่ที่ 12 ป่าตาลประชาสันติ	171	225	256	481
หมู่ที่ 13 ห้วยห้อมเหนือ	265	408	400	808
หมู่ที่ 14 ป่าตาลเวียงแก้ว	187	184	176	360

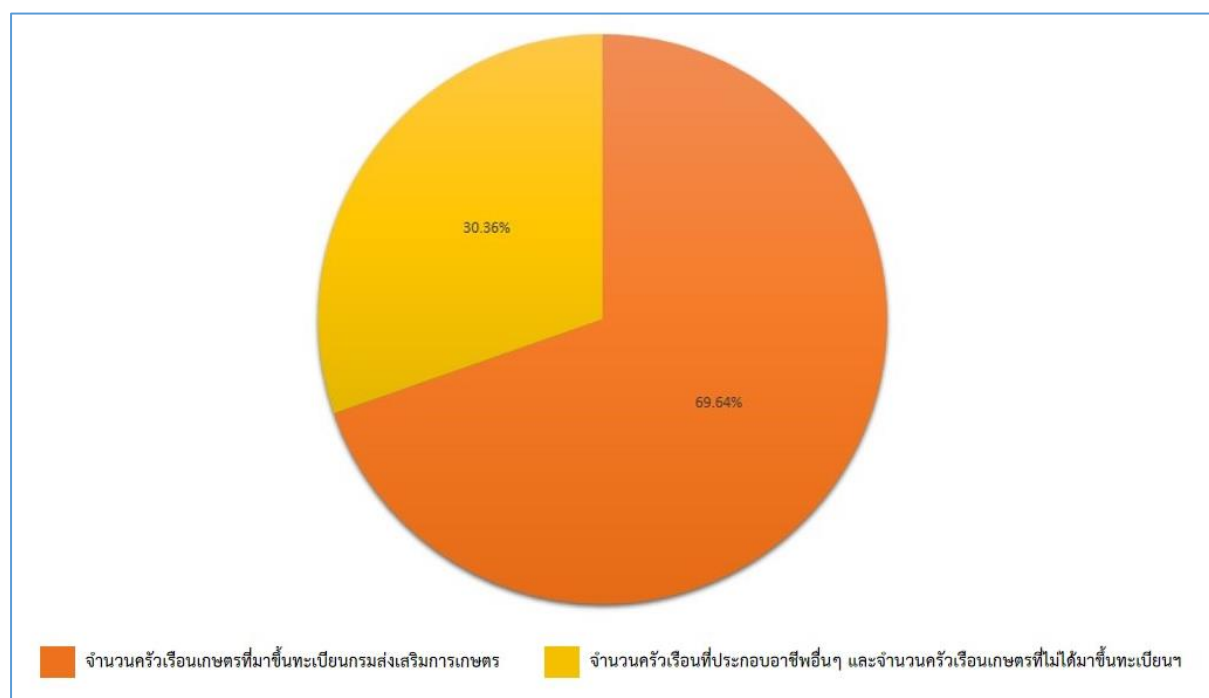
ที่มา : กรมการปกครอง (2566)

ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตรกรตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย ปี 2565

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ¹⁾	2,862	100.00
- จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร ²⁾	1,993	69.64
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนฯ	869	30.36

ที่มา : 1) กรมการปกครอง (2566)
2) กรมส่งเสริมการเกษตร (2566)

รูปที่ 2-4 สัดส่วนครัวเรือนเกษตรกร ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

2.6.2 การถือครองที่ดิน

จากข้อมูลกรมการปกครอง ณ เดือนธันวาคม 2565 ตำบลป่าตาลมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2,862 ครัวเรือน โดยถือครองที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 12.39 ไร่ (เนื้อที่ของตำบลต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมด)

2.6.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

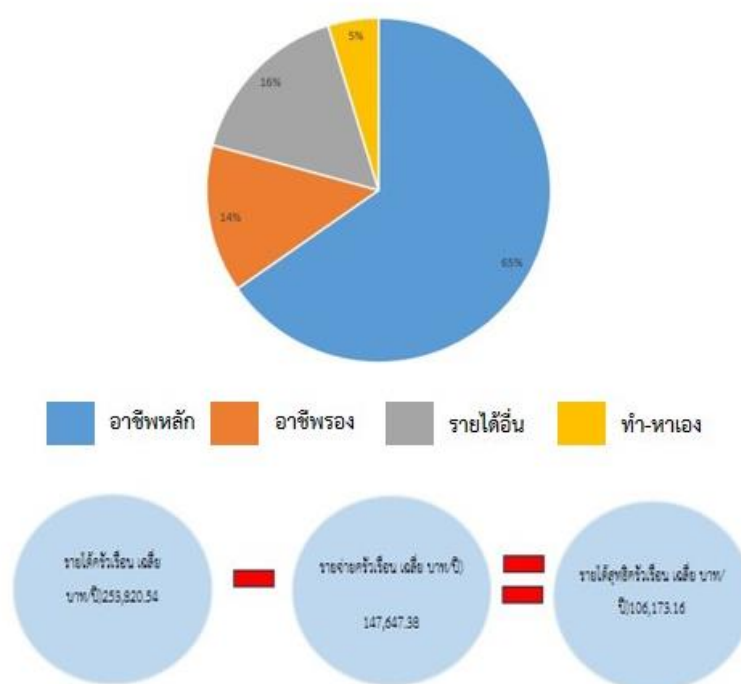
ประชากรในตำบลป่าตาลประกอบอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย รับราชการ รับจ้างทั่วไป และอื่นๆ มีเกษตรกรบางครัวเรือนประกอบอาชีพหลายอย่างควบคู่กันไป สำหรับพืชที่เกษตรกรปลูกเป็นอาชีพหลัก ได้แก่

ข้าวนาปี ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ลำไย ยางพารา และมันสำปะหลัง ทางด้านการเลี้ยงสัตว์เกษตรกรจะมีการเลี้ยงไว้เพื่อบริโภคหากเหลือจึงจำหน่ายเป็นรายได้เสริม

2.6.4 ด้านรายได้-รายจ่าย

จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของกรมการพัฒนาชุมชน (พ.ศ. 2566) พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 253,820.54 บาท รายได้บุคคลเฉลี่ยปีละ 87,637.73 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 147,647.38 บาท รายจ่ายบุคคลเฉลี่ยปีละ 50,978.86 บาท เมื่อพิจารณาจะเห็นว่ารายได้ครัวเรือนมากกว่ารายจ่ายครัวเรือนปีละ 106,173.16 บาท และรายได้บุคคลมากกว่ารายจ่ายบุคคลปีละ 36,658.87 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-5 และรูปที่ 2-5

รูปที่ 2-5 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 2-5 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือนตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย ปี 2565

พื้นที่	แหล่งรายได้ของครัวเรือน(บาท/ปี)			รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย(บาท/ปี)	รายได้บุคคลเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่ายบุคคลเฉลี่ย (บาท/ปี)
	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น				
ตำบลป่าตาล	165,793.38	35,297.32	40,680.81	253,820.54	87,637.73	147,647.38	50,978.86
หมู่ที่ 1 ป่าตาลดอย	173,660.43	27,489.36	27,433.51	234,322.66	72,336.06	167,457.98	51,694.75
หมู่ที่ 2 ป่าตาลเหนือ	91,179.49	25,205.15	28,353.85	159,054.72	52,273.60	111,883.79	36,770.79
หมู่ที่ 3 ป่าตาลกลาง	189,888.19	44,554.13	30,647.75	282,894.63	86,743.93	179,009.07	54,889.52
หมู่ที่ 4 ป่าตาลใต้	204,270.83	38,469.17	37,223.33	291,500.00	104,107.14	166,904.58	59,608.78
หมู่ที่ 5 เจริญ	100,616.00	27,668.00	22,799.20	169,656.00	45,121.28	97,748.00	25,996.81
หมู่ที่ 6 ร่องขุน	83,619.66	28,421.09	23,576.47	154,904.62	100,182.88	86,048.66	55,651.03
หมู่ที่ 7 ห้วยห้อม	74,158.94	32,582.78	35,605.96	149,675.50	50,788.76	138,503.31	46,997.75
หมู่ที่ 8 ป่าข่า	73,560.40	47,212.83	228,591.17	367,412.13	143,891.44	131,752.72	51,598.97
หมู่ที่ 9 ร่องขุนเหนือ	407,249.74	83,937.82	49,243.52	556,311.92	199,198.89	155,196.89	55,571.43
หมู่ที่ 10 ป่าตาล	136,755.37	7,661.16	20,770.25	176,104.13	70,558.28	74,935.54	30,023.84
หมู่ที่ 11 เจริญใหม่	196,431.45	30,708.87	19,197.14	251,104.48	77,648.27	222,736.13	68,876.01
หมู่ที่ 12 ป่าตาลประชาสันติ	97,247.83	20,869.57	16,478.26	142,769.57	57,608.77	165,026.09	66,589.47
หมู่ที่ 13 ห้วยห้อมเหนือ	116,513.18	35,906.98	28,643.41	195,582.95	66,047.64	134,416.67	45,392.02
หมู่ที่ 14 ป่าตาลเวียงแก้ว	255,115.63	17,598.96	29,223.96	305,540.63	93,413.69	241,311.98	73,776.91

ที่มา : กรมการพัฒนชุมชน (2566)

บทที่ 3

สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

การศึกษาสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่พื้นที่ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นทรัพยากรกายภาพที่สำคัญต่อการทำการเกษตร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทราบว่าทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดปัจจุบันมีสถานะอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการใช้ที่ดินซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม รวมถึงมาตรการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

3.1.1 ป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

1) ป่าอนุรักษ์ พบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในพื้นที่ คือ เขตวนอุทยานพญาพิภักดิ์ เนื้อที่ 556 ไร่

2) ป่าสงวนแห่งชาติ ได้มีการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535 แบ่งออกเป็น 3 เขต ประกอบด้วย เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบพื้นที่ป่าจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรีในพื้นที่ คือ เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เนื้อที่ 17,598 ไร่

3.1.2 **ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ** (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 28 พฤษภาคม 2528) จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่ คือ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5 เนื้อที่ 24,066 ไร่

3.1.2 **ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ** (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 28 พฤษภาคม 2528) จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่ ได้แก่

- (1) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1A เนื้อที่ 13,393 ไร่
- (2) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1B เนื้อที่ 31 ไร่
- (3) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 2 เนื้อที่ 3,786 ไร่
- (4) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 3 เนื้อที่ 765 ไร่
- (5) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 4 เนื้อที่ 303 ไร่
- (6) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5 เนื้อที่ 17,196 ไร่

ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้นคำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้นเท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 ปริมาณน้ำฝน พบว่า ในพื้นที่ตำบลป่าตาล มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2536-2565) 1,744.2 มิลลิเมตรต่อปี

3.2.2 น้ำผิวดิน หมายถึง แม่น้ำลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ และแหล่งน้ำสาธารณะอื่น ๆ ที่อยู่ภายในพื้นแผ่นดิน ในพื้นที่ตำบลป่าตาล มีรายละเอียดของแหล่งน้ำผิวดินดังนี้

แหล่งน้ำผิวดินธรรมชาติ ได้แก่ แม่น้ำอิง หนองบัว หนองปลาขาว หนองไผ่ หนองมน หนองร่องคู่ หนองสะ ห้วยขุนตาล ห้วยจี่ว ห้วยเจดีย์ ห้วยเจดีย์แงงขวา ห้วยเจดีย์แงงซ้าย ห้วยเตือ ห้วยไร่ ห้วยเหี้ย และห้วยหอม

3.2.3 จากฐานข้อมูลน้ำบาดาลของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2566) ซึ่งพบว่า ตำบลป่าตาล มีจำนวนบ่อบาดาลราชการจำนวน 31 บ่อ และจำนวนบ่อบาดาลเอกชนจำนวน 1 บ่อ

3.3 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย พบหน่วยแผนที่ดินทั้งหมด 5 หน่วยแผนที่ดิน และหน่วยพื้นที่เบ็ดเตล็ด 1 หน่วยแผนที่ ดิน ดังนี้

3.3.1 ดินในพื้นที่ลุ่ม มี 2 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

1) หน่วยแผนที่ดิน Ms-siA ชุดดินแม่สาย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 10,221 ไร่ หรือร้อยละ 28.81 ของเนื้อที่ตำบล

2) หน่วยแผนที่ดิน Ph-siC ชุดดินพาน มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 2,737 ไร่ หรือร้อยละ 7.72 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.2 ดินในพื้นที่ดอน มี 3 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

1) หน่วยแผนที่ดิน Mi-siA ชุดดินแม่อิง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 3,269 ไร่ หรือร้อยละ 9.21 ของเนื้อที่ตำบล

2) หน่วยแผนที่ดิน Phi-gcC ชุดดินไพศาลี มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียวปนกรวด ความลาดชัน 5-12 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 145 ไร่ หรือร้อยละ 0.41 ของเนื้อที่ตำบล

3) หน่วยแผนที่ดิน Phi-fl-sC ดินไพศาลีที่เป็นดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 5-12 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 1,116 ไร่ หรือร้อยละ 3.15 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.3 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มี 1 หน่วยแผนที่ คือ หน่วยแผนที่ SC พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน มีเนื้อที่ 17,986 ไร่ หรือร้อยละ 50.70 ของเนื้อที่ตำบล

ปัญหาทรัพยากรดินทางการเกษตรตามสภาพธรรมชาติในพื้นที่ พบปัญหาดินต้น มีเนื้อที่ 145 ไร่ หรือร้อยละ 0.41 ของเนื้อที่ตำบล คือ ชุดดินไพศาลี (Phi)

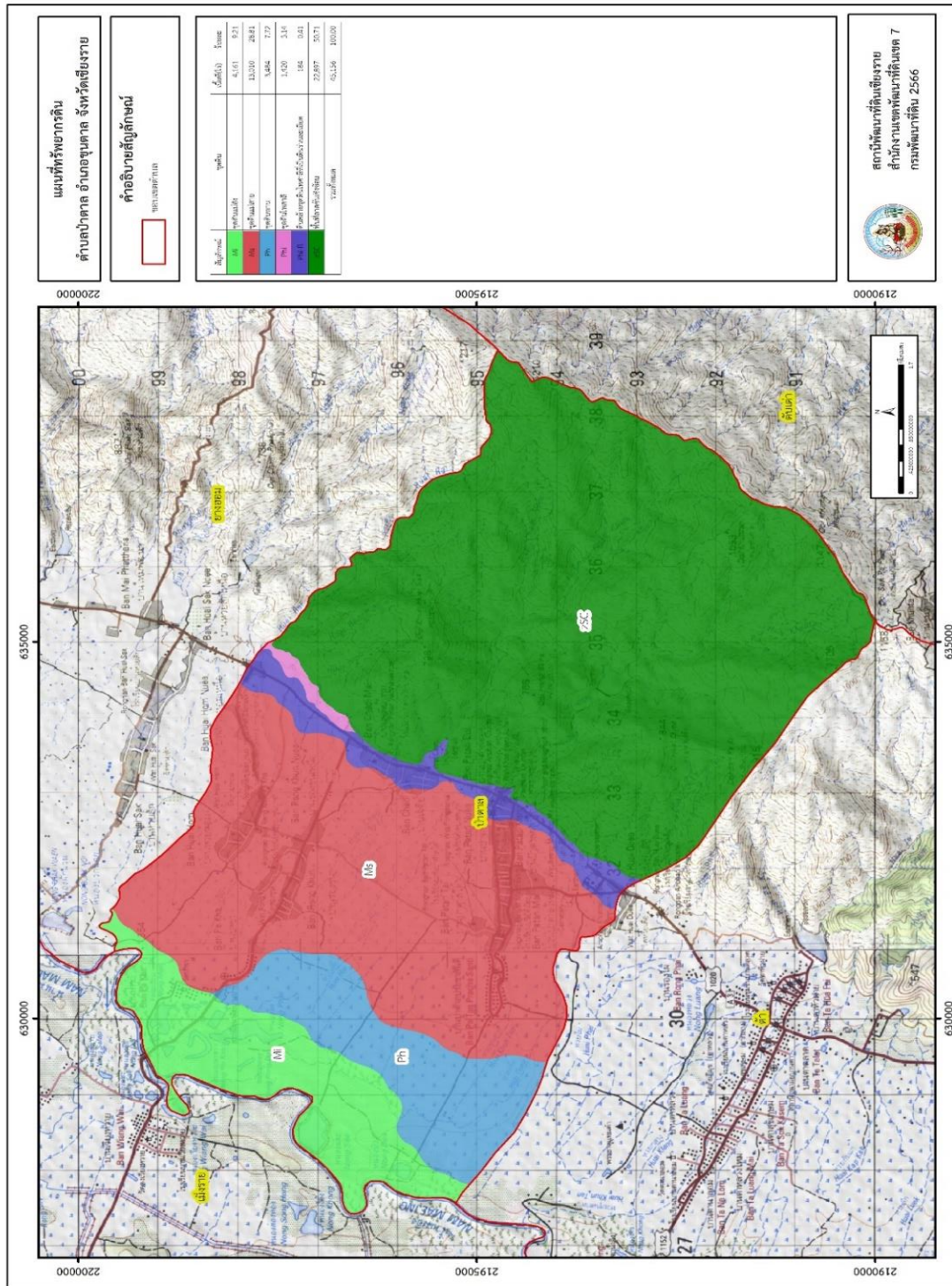
รายละเอียดของสมบัติดิน ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย ดังแสดงในตารางที่ 3-1 และแผนที่ แสดงในลักษณะของชุดดิน (รูปที่ 3-1)

ตารางที่ 3-1 สมบัติดิน ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

หน่วยแผนที่ดิน	ความลาดชัน (%)	ความลึก (ซม.)	การระบายน้ำ	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน (cmol/kg)	ความอิ่มตัวบด (%)	ปฏิกิริยาดิน		ค่าการนำไฟฟ้า (dS/m)	ความลึกของชั้นจาโรไซด์ (ซม.)	เนื้อที่	
							ดินบน	ดินล่าง			ไร่	ร้อยละ
Mi-siA	0-2	>150	ดีถึงดีปานกลาง	ปานกลาง	10-20	<35	5.5-6.5	5.5-7.0	<2	-	3,269	9.21
Ms-siA	0-2	>150	ค่อนข้างเลว	ปานกลาง	10-20	>75	5.5-6.5	5.5-8.0	<2	-	10,221	28.81
Phi-fl-siC	5-12	>150	ดี	ปานกลาง	<10	35-75	5.5-7.0	5.5-6.5	<2	-	1,116	3.15
Phi-gclC	5-12	0-50	ดี	ต่ำ	<10	35-75	5.5-7.0	5.5-6.5	<2	-	145	0.41
Ph-siC/A	0-2	>150	เลว	ปานกลาง	<10	35-75	5.5-6.5	5.5-8.0	<2	-	2,737	7.72
SC	>35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17,986	50.70
รวมทั้งหมด											35,474	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์
ที่มา: กองสำรวจและวิจัยทรัพยากรดิน (2566)

รูปที่ 3-1 ทรัพยากรดิน ตำบลป่าตาด อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA)

4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2566 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

4.1.1 ปัญหาหลักของตำบลป่าตาล คือ

- 1) ปริมาณน้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ
- 2) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ขาดแร่ธาตุอาหารในดิน ไม่อุ้มน้ำ
- 3) แหล่งน้ำต้นเงิน ฝายเก็บกักน้ำไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร
- 4) ผลผลิตทางการเกษตรราคาตกต่ำ
- 5) พื้นที่ส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับเอกสารสิทธิ์

4.1.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร และตำบลป่าตาล มีความต้องการ 4 ประการ คือ

- 1) แก้ไขปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร
- 2) แก้ไขปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์
- 3) ลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มรายได้
- 4) ดำเนินการขุดลอกลำห้วย ลำเหมือง และอ่างเก็บน้ำ

ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้านกายภาพ โดยระบบ DPSIR มีรายละเอียดดังนี้

1) แรงขับเคลื่อน (Driver) มี 4 ประการ คือ

- 1.1) น้ำขาดแคลน
- 1.2) ดินเสื่อมโทรม
- 1.3) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 1.4) การไร้กรรมสิทธิ์ที่ดิน

2) แรงกดดัน (Pressure) ที่เกิดจากปัจจัยขับเคลื่อน มี 4 ประการ คือ

- 2.1) จัดหาแหล่งน้ำ
- 2.2) การปรับปรุงบำรุงดิน
- 2.3) ความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร
- 2.4) แก้ปัญหาการไม่มีกรรมสิทธิ์

3) สถานะ (State) ที่เกิดแรงกดดัน มี 5 ประการ คือ

- 3.1) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร
- 3.2) ความเสื่อมโทรมของดินทางกายภาพ/เคมี/ชีวภาพ
- 3.3) ขาดแคลนน้ำอุปโภค/บริโภค
- 3.4) ราษฎรเรียกร้องสิทธิในที่ดิน
- 3.5) ผลผลิตทางการเกษตรราคาตกต่ำ

4) ผลกระทบ (Impact) ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 4 ประการ คือ

- 4.1) แหล่งน้ำที่มีอยู่ต้นเขินจากตะกอน
- 4.2) ผลผลิตพืชต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง
- 4.3) มีปัญหาต่อคุณภาพชีวิต
- 4.4) รายได้น้อย

5) การตอบสนอง (Response) ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต มีดังนี้

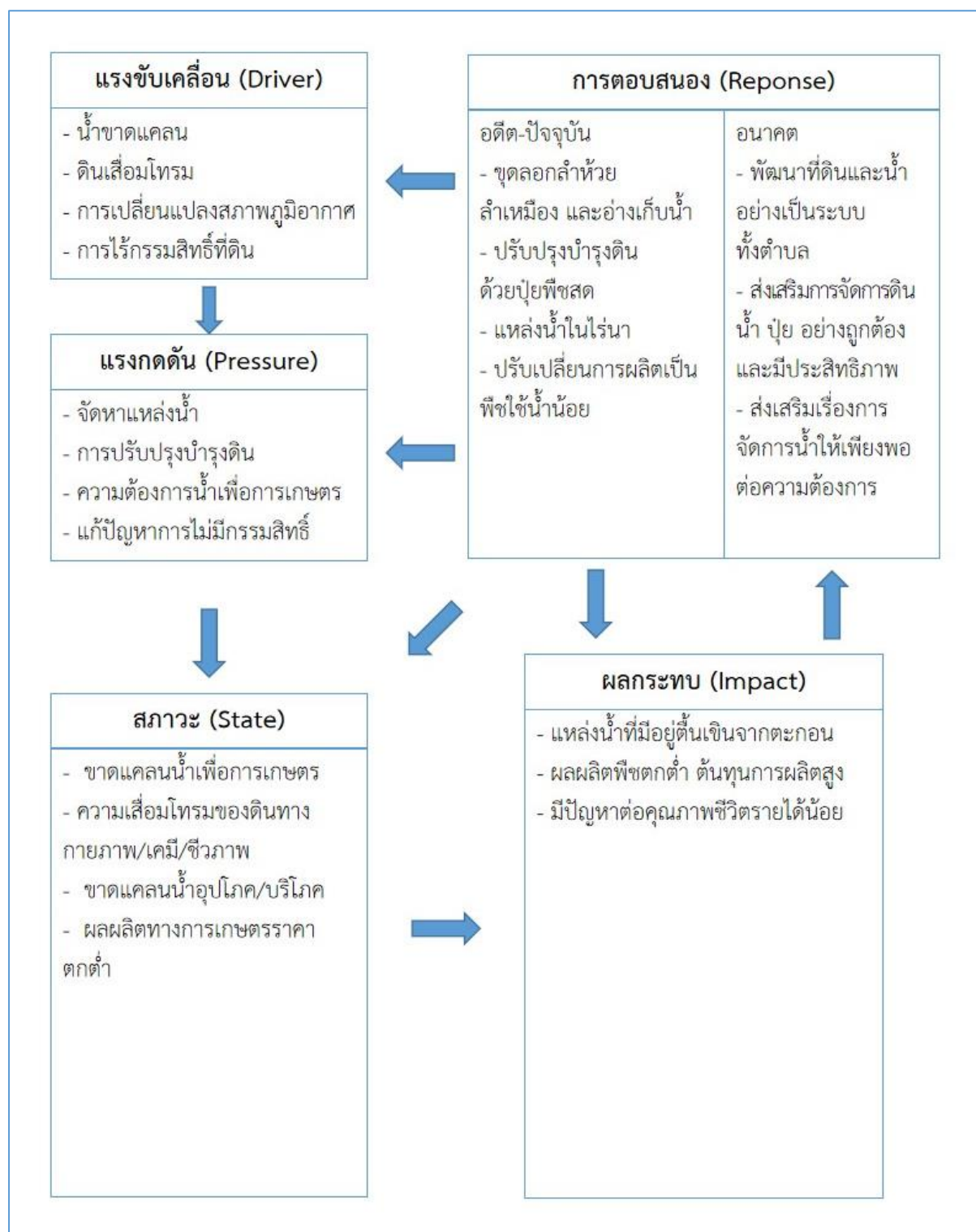
อดีต-ปัจจุบัน

- (1) ขุดลอกลำห้วย ลำเหมือง และอ่างเก็บน้ำ
- (2) ปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด
- (3) แหล่งน้ำในไร่นา
- (4) ปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชใช้น้ำน้อย

อนาคต

- (1) พัฒนาที่ดินและน้ำอย่างเป็นระบบทั้งตำบล
- (2) ส่งเสริมการจัดการดิน น้ำ ปุ๋ย อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ
- (3) ส่งเสริมเรื่องการจัดการน้ำให้เพียงพอต่อความต้องการ

ดังมีรายละเอียดในรูปที่ 4-1

รูปที่ 4-1 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย มีการเพาะปลูกพืช ดังนี้

4.2.1 พื้นที่ลุ่ม

1) ข้าวนาปี-ข้าวนาปรัง ระบบนี้เป็นการปลูกข้าวนาปีตามด้วยข้าวนาปรัง โดยจะเริ่มหว่านกล้าข้าวในช่วงต้นเดือนมิถุนายน เพื่อที่จะเริ่มปลูกข้าวนาปีในช่วงปลายเดือนกรกฎาคม และเริ่มเก็บเกี่ยวข้าวนาปีตั้งแต่ช่วงกลางเดือนพฤศจิกายน

2) ข้าวนาปี - พืชผัก เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปีในช่วงฤดูฝน โดยปลูกระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนธันวาคม และจะปลูกพืชผักหลังการเก็บเกี่ยวข้าว ได้แก่ พืชผักสวนครัว ระหว่างเดือนธันวาคมถึงพฤษภาคม

4.2.2 พื้นที่ดอน

1) ข้าวโพด-ข้าวโพด ระบบพืชนี้จะเป็นพื้นที่เกษตรในที่ดอนที่เกษตรกรเห็นว่ามีความเหมาะสมให้ใช้ในช่วงฤดูแล้งได้ เกษตรกรจะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในฤดูฝน โดยจะเริ่มหยอดเมล็ดในช่วงปลายเดือนพฤษภาคมและจะเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในช่วงกลางเดือนกันยายน ตามด้วยข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในฤดูแล้งซึ่งจะเริ่มปลูกในช่วงเดือนธันวาคม และเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนเมษายน ถั่วเหลือง จะเริ่มปลูกในเดือนธันวาคมและเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนเมษายนของปีต่อไป มันสำปะหลัง จะเริ่มปลูกในเดือนมิถุนายน และเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนพฤษภาคมของปีต่อไป ไม้ผล/ไม้ยืนต้น ที่ปลูกได้แก่ ยางพารา มะม่วง มะขาม ลำไย สับปะรด ดังรายละเอียดในรูปที่ 4-2

ระบบพืช	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	
พื้นที่ลุ่ม													
ข้าว-ข้าว													
ข้าว-ข้าวโพด													
ข้าว - ถั่วเหลือง													
พื้นที่ดอน													
ข้าวโพด-ข้าวโพด													
มันสำปะหลัง													
ไม้ผล													

รูปที่ 4-2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

บทที่ 5

การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ

การประเมินคุณภาพที่ดินหรือการประเมินความเหมาะสมของที่ดิน สอดคล้องตามหลักการของ FAO Framework ค.ศ. 1983 ซึ่งการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ เป็นการประเมินศักยภาพของที่ดินว่าที่ดินนั้น ๆ เหมาะสมมากหรือน้อยเพียงใดสำหรับการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ หรือการปลูกพืชต่าง ๆ โดยพิจารณาจากสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช สมบัติดินที่ได้จำแนกไว้ในแต่ละตำบล ร่วมกับการจัดการพื้นที่ เช่น ระบบชลประทาน พื้นที่ยกทรง การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น และนอกจากนี้พิจารณาความต้องการปัจจัยต่อการปลูกพืชแต่ละชนิด สอดคล้องตามหลักการของ FAO ได้แก่ ความต้องการด้านพืช ความต้องการด้านการจัดการ ความต้องการด้านการอนุรักษ์ (บັນทิต และ คำณ, 2542) รายละเอียดดังตารางที่ 5-1

ระดับความเหมาะสมของที่ดินได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลดิน การจัดการที่ดิน หรือดินที่มีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นตามสภาพภูมิประเทศ (ซึ่งจะเรียกรวมว่าหน่วยที่ดิน) ลักษณะภูมิอากาศ พิจารณาร่วมกับระดับความต้องการปัจจัยต่อการเจริญเติบโตของพืชแต่ละชนิด หลังจากนั้นดำเนินการประเมินคุณภาพที่ดิน ซึ่งสามารถจำแนกระดับความเหมาะสมของที่ดินได้เป็น 4 ชั้น ได้แก่ เหมาะสมสูง (S1) เหมาะสมปานกลาง (S2) เหมาะสมเล็กน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) โดยที่

S1 : ไม่มีข้อจำกัดด้านที่ดินตามปัจจัยที่ใช้พิจารณา

S2 : มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ง่ายหรือข้อจำกัดอาจไม่ส่งผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตของพืชอย่างชัดเจน

S3 : มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ยาก ควรปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่นหรือกิจกรรมอื่น (ส่วนใหญ่เป็นลักษณะทางกายภาพ)

N : มีข้อจำกัดที่พัฒนาหรือปรับปรุงที่ดินได้ยากมาก หากจะดำเนินการพัฒนาหรือปรับปรุงต้องใช้ต้นทุนสูงหรือเครื่องจักรขนาดใหญ่ แนะนำให้ปรับเปลี่ยนการผลิต

ตารางที่ 5-1 ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

คุณภาพที่ดิน (Land Quality)	คุณลักษณะที่ดินตัวแทน (Land Characteristics)	ระดับความเหมาะสม (Land Suitability Rating)
1. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		
1.1. การหยั่งลึกของรากพืช (r)	ความลึกของดิน	S1
1.2. ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m)	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปี	S2m
1.3. ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o)	สภาพการระบายน้ำของดิน	S2o
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		S2om
2. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		
2.1. สภาพะการเขตกรรม (k)	ชั้นความยากง่ายในการ เขตกรรม (ดินบน)	S1
2.2. ศักยภาพการใช้เครื่องจักรกล (w)	ความลาดชันของพื้นที่	S3w
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		S3w
3. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		
3.1 ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e)	ความลาดชันของพื้นที่	S3e
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		S3e
ความเหมาะสมด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละหน่วยที่ดิน โดยรวม		S3ew

5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล

พืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกของตำบล ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ลำไย ยางพารา มันสำปะหลัง

5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน

การประเมินคุณภาพที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือก ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย ได้ผลการประเมินคุณภาพที่ดินดังตารางที่ 5-

ตารางที่ 5-2 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลป่าตอล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

หน่วยแผนที่ดิน	ข้าว	ข้าวโพด	ลำไย	ยางพารา	มันสำปะหลัง
Mi-silA	S3o	S2on	S2ns	S2on	S2on
Ms-silA	S1	S3o	S3o	S3o	N
Phi-fl-sLC	S3ewo	S2ern	S3r	S2rn	S2ern
Phi-gclC	S3ewo	S3r	N	S3r	S3r
Ph-siclA	S2n	N	N	N	N
SC	N	N	N	N	N

หมายเหตุ: *หมายถึง หน่วยแผนที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่างจากหน่วยแผนที่ดินเดียวกัน

ความหมายของสัญลักษณ์แสดงข้อจำกัดชั้นความเหมาะสม

e = ความเสียหายจากการกัดกร่อน

w = ศักยภาพการใช้เครื่องจักร

o = ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช

s = ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร

n = ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร

r = สภาวะการหยั่งลึกของราก

บทที่ 6

แผนการใช้ที่ดิน

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

ตามที่กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั่วประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลเป็นการวางกรอบและนโยบายการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างสมดุลและยั่งยืน เป็นการกำหนดแนวทางใช้ที่ดินให้ตรงกับศักยภาพโดยเฉพาะทางการเกษตร และนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ทั้งนี้การใช้ขอบเขตการปกครองในระดับตำบลจะนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีเป้าหมายและทิศทางสอดคล้องตามบริบทของแต่ละตำบล และมีผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแผนการใช้ที่ดินในระดับที่ใหญ่กว่านี้อาจไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมเนื่องจากเป็นแผนงานสำหรับนำไปใช้ปฏิบัติงานเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในภาพรวม

ทั้งนี้แผนการใช้ที่ดินเป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม โดยได้นำฐานข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลหัตถภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจภาคสนาม การศึกษาด้านกายภาพ ได้จาก การวิเคราะห์สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับการพิจารณาลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวนแห่งชาติ และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่มีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน มติคณะรัฐมนตรีเรื่องการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น ประกอบกับการพิจารณาจากทิศทางตามกรอบนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ตำบล เช่น ยุทธศาสตร์ของจังหวัด ร่วมกับความต้องการของท้องถิ่น สามารถกำหนดแนวทางการใช้ที่ดินตามศักยภาพของทรัพยากร เพื่อการรักษาคุณภาพของลักษณะทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลนี้ส่วนหนึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ทำการสังเคราะห์ข้อมูลทุกด้านเพื่อเพื่อให้ได้เขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ต่อไป

6.2 แผนการใช้ที่ดิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม พบว่าแผนการใช้ที่ดินตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย สามารถกำหนดออกเป็น 6 เขตหลัก ได้แก่ เขตป่าไม้ เขตเกษตรกรรม เขตปศุสัตว์ เขตชุมชน และสิ่งปลูกสร้าง เขตแหล่งน้ำ เขตพื้นที่อื่น ๆ มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 6-1 และรูปที่ 6-1)

6.2.1 เขตป่าไม้ เป็นเขตพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่าตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ได้แก่ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อุทยานแห่งชาติ เขตป่าไม้ถาวร หรืออยู่ในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 1A 1B หรือ 2 พื้นที่ในเขตนี้ส่วนใหญ่ยังคงสภาพเป็นป่าไม้ บางบริเวณได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบที่ไม่เหมาะสม ไม่เป็นไปตามมาตรการหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ของที่ดินหรือทรัพยากรป่าไม้ของพื้นที่นั้น ๆ ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตป่าไม้สมบูรณ์ เขตพื้นฟูธรรมชาติ มีเนื้อที่ 22,266 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 49.31 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตป่าไม้สมบูรณ์ (สัญลักษณ์ 1100) มีเนื้อที่ 19,357 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 42.87 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่อยู่ภายในเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้น แต่มีสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันเป็นป่าไม้สมบูรณ์

2) เขตพื้นฟูธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 1300) มีเนื้อที่ 2,909 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 6.44 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีการบุกรุก แผ้วถางพื้นที่ป่าไม้ และเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นอย่างอื่น ส่วนใหญ่เพื่อทำการเกษตร

6.2.2 เขตเกษตรกรรม เป็นพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งในที่นี้ คือ พื้นที่ที่อยู่นอกเขตที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ซึ่งรัฐได้กำหนดเป็นพื้นที่ทำกิน มีการออกเอกสารสิทธิ์ซึ่งรวมถึงพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมด้วย เขตนี้รวมถึงการทำกิจกรรมภาคการเกษตรอื่นที่นอกเหนือจากการปลูกพืชด้วย ประกอบด้วย 4 เขตรอง ได้แก่ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ และเขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 18,670 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 41.34 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) เป็นเขตที่ทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้มีข้อจำกัดต่อการเพาะปลูกพืชด้านความชื้นที่พืชนำไปใช้ประโยชน์ ในส่วนของที่ดินมีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับสูงถึงปานกลาง และนอกจากนี้พบว่าดินในพื้นที่เขตนี้มีสมบัติที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชแยกตามชนิดพืช มีรายละเอียดดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2221) มีเนื้อที่ 13,015 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 28.28 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการทำนาในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม และปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

- เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2222) มีเนื้อที่ 1,999 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 4.43 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูกได้แก่ ลำไย มะม่วง

- เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2223) มีเนื้อที่ 718 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.59 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น โดยไม้ยืนต้นที่ปลูกได้แก่ ปาล์มน้ำมัน

- เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2224) มีเนื้อที่ 2,212 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 4.9 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูกได้แก่ ข้าวโพด สับปะรด

- เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ 2225) มีเนื้อที่ 105 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.23 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันปลูกพืชผัก ไม้ดอก หรือเกษตรผสมผสาน

2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ พื้นที่เขตนี้ถูกกำหนดให้เป็นเขตเกษตรกรรมที่ต้องมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เป็นข้อจำกัดของการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่างๆ การทำการเกษตรในเขตนี้อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก มีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม พบปัญหาทางกายภาพของดินที่สำคัญหลาย เช่น เป็นดินตื้นซึ่งเป็นข้อจำกัดของการหยั่งรากพืชในการยึดลำต้นและการดูดซับธาตุอาหารพืชในดิน เนื้อดินเป็นทรายจัด ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการอุ้มน้ำ เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันเป็นต้น จากข้อจำกัดการใช้ที่ดินดังกล่าวข้างต้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาปรับปรุงและมีมาตรการเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ให้สูงขึ้น รวมถึงการป้องกันไม่ให้เกิดสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมจากการใช้พื้นที่มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2320) มีเนื้อที่ 464 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.03 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูกได้แก่ ลำไย ลิ้นจี่ สับปะรด

(2) เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2330) มีเนื้อที่ 28 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.06 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น โดยไม้ยืนต้นที่ปลูกได้แก่ ปาล์มน้ำมัน

(3) เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2340) มีเนื้อที่ 10 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.02 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูกได้แก่ ข้าวโพด

3) เขตประมง (สัญลักษณ์ 2400) มีเนื้อที่ 69 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.15 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่ทำกิจกรรมด้านการประมงได้แก่ การเลี้ยงสัตว์น้ำประเภทต่าง ๆ

- ต้องปฏิบัติตามนโยบายด้านการใช้พื้นที่เพื่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอย่างเข้มงวด เนื่องจากกิจกรรมนี้อาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ข้างเคียง

- ควรกำหนดเขตการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำให้ชัดเจนเพื่อควบคุมและป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ

4) เขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 50 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.11 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ เขตโรงเรียนเลี้ยงสัตว์ มีรายละเอียดดังนี้

- เขตโรงเรียนเลี้ยงสัตว์ (สัญลักษณ์ 2520) ปัจจุบันมีการสร้างโรงเรียนเลี้ยงสัตว์ประเภทต่าง ๆ มีเนื้อที่ 50 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.11 ของเนื้อที่ตำบล โดยประเภทของโรงเรียนที่พบ ได้แก่ โคเนื้อ

6.2.3 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 2,684 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 5.95 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตชุมชน/สถานที่ราชการ และเขตการใช้พื้นที่เฉพาะ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตชุมชน/สถานที่ราชการ (สัญลักษณ์ 3100) มีเนื้อที่ 2,659 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 5.89 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินชุมชนและที่อยู่อาศัย มีทั้งประเภทชุมชนเมือง ชุมชนชนบท และที่ตั้งของสถาบันและสถานที่ราชการต่าง ๆ

(2) เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ (สัญลักษณ์ 3300) มีเนื้อที่ 25 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.06 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินที่นอกเหนือจาก 2 เขตดังกล่าวข้างต้น เช่น สถานที่พักผ่อน ท่องเที่ยว สวนสาธารณะ รีสอร์ท ระบบขนส่งมวลชน โบราณสถาน เป็นต้น

6.2.4 เขตแหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 990 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 2.19 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตตรง ได้แก่ เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และเขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 4100) มีเนื้อที่ 715 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.58 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นลักษณะของแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง แม่น้ำ เป็นต้น

(2) เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น (สัญลักษณ์ 4200) มีเนื้อที่ 275 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.61 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เช่น คลองชลประทาน อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

6.2.5 เขตพื้นที่อื่น ๆ (สัญลักษณ์ 5000) มีเนื้อที่ 482 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.07 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่มีลักษณะการใช้ที่ดินที่มีความเฉพาะ เช่น เหมืองแร่ ที่ทิ้งขยะ หาดทราย ไม้พุ่ม เป็นต้น

6.2.6 เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สัญลักษณ์ 6000) มีเนื้อที่ 64 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.14 ของเนื้อที่ตำบล มีการใช้ที่ดินเป็นป่าไม้ที่พบในพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งอยู่นอกเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ส่วนใหญ่เป็นป่าปลูก ป่าชุมชน

ตารางที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดินตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

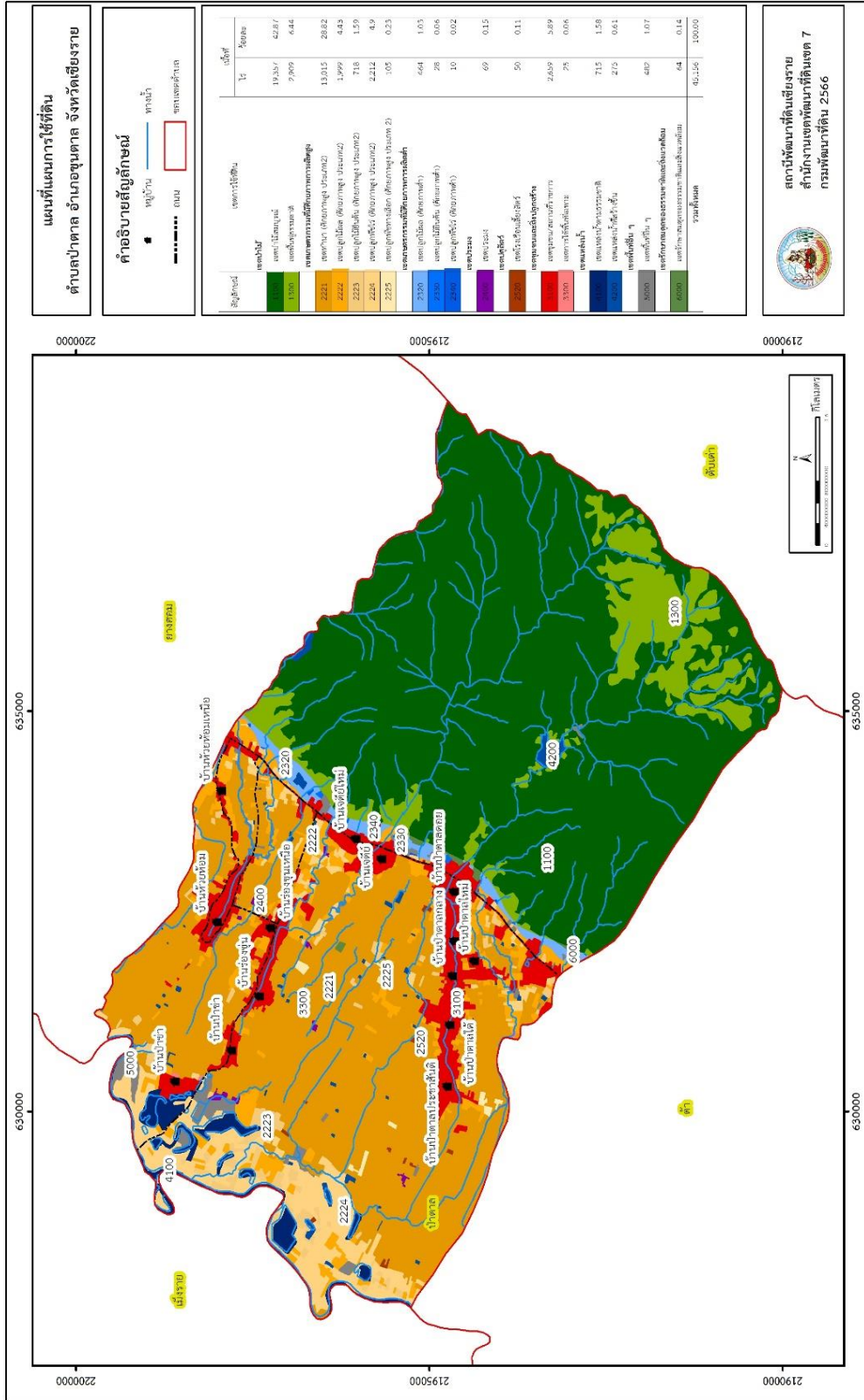
เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
1. เขตป่าไม้	22,266	49.31
1.1 เขตป่าไม้สมบูรณ์	19,357	42.87
1.2 เขตฟื้นฟูธรรมชาติ	2,909	6.44
2. เขตเกษตรกรรม	18,670	41.34
2.1 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง	10,049	39.97
1) เขตทำนา (ศักยภาพสูง ประเภท 2)	13,015	28.82
2) เขตปลูกไม้ผล (ศักยภาพสูง ประเภท 2)	1,999	4.43
3) เขตปลูกไม้ยืนต้น (ศักยภาพสูง ประเภท 2)	718	1.59
4) เขตปลูกพืชไร่ (ศักยภาพสูง ประเภท 2)	2,212	4.90
5) เขตปลูกพืชทางเลือก (ศักยภาพสูง ประเภท 2)	105	0.23
2.2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ	502	1.11
1) เขตปลูกไม้ผล (ศักยภาพต่ำ)	464	1.03
2) เขตปลูกไม้ยืนต้น (ศักยภาพต่ำ)	28	0.06

ตารางที่ 6-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
3) เขตปลูกพืชไร่ (ศักยภาพต่ำ)	10	0.02
2.3 เขตประมง	69	0.15
2.4 เขตปศุสัตว์	50	0.11
1) เขตโรงเรียนเลี้ยงสัตว์	50	0.11
3. เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	2,684	6.95
3.1 เขตชุมชน/สถานที่ราชการ	2,659	5.89
3.2 เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ	25	0.06
4. เขตแหล่งน้ำ	990	2.19
4.1 เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ	715	1.58
4.2 เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	275	0.61
5. เขตพื้นที่อื่น ๆ	482	1.07
6. เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	64	0.14
รวมทั้งหมด	45,156	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

รูปที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดินตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

บทที่ 7

การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงรายแล้วจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2568

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลป่าตาลไปเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลป่าตาล เพื่อมีมติให้ความร่วมมือในกับกรมพัฒนาที่ดินดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผน และได้รับการเชื่อมโยงสู่แผนพัฒนาตำบล

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินเชียงราย เสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายงานมายังกรมพัฒนาที่ดิน

7.1.4 กรมพัฒนาที่ดินพิจารณาสนับสนุนงบประมาณกิจกรรมและโครงการตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดิน

7.1.5 สถานีพัฒนาที่ดินเชียงราย นำเสนอต่อที่ประชุมจังหวัด/อำเภอ เพื่อสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานอื่น นำโครงการภายใต้หน่วยงานมาพัฒนาพื้นที่ตามแผนการใช้ที่ดินกำหนด

7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ (ตารางที่ 7-1)

เขตเกษตรกรรม

1) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์/ดินตื้น มีแผนงาน/โครงการปรับปรุงบำรุงดิน ดังนี้

- (1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
- (2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด
- (3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
- (4) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
- (5) การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์
- (6) การรณรงค์ไกลบตอซัง
- (7) การจัดหาปุ๋ยอินทรีย์
- (8) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด
- (9) การส่งเสริมพัฒนาปรับปรุงบำรุงดิน (หมอดินอาสา)

2) การชะล้างพังทลายของดิน มีแผนงาน/โครงการฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ดังนี้

- (1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- (2) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำลุ่ม-ดอน

7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น (ตารางที่ 7-2)

7.3.1 เขตเกษตรกรรม

1) เขตปลูกพืชไร่ เขตปลูกไม้ผล และเขตปลูกไม้ยืนต้น

(1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสมและต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัด/สำนักงานสหกรณ์จังหวัด)

(2) การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practics : GAP) (กรมวิชาการเกษตร)

(3) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร)

(4) สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาล (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)

2) เขตปศุสัตว์ และเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ส่งเสริม/สนับสนุนการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด)

7.3.2 เขตแหล่งน้ำ

สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทานจังหวัด)

7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการดำเนินการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เทศบาลตำบลป่าตาล เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2566 ได้มีความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้ดำเนินการเกี่ยวกับแก้ปัญหาดินเสื่อมโทรมและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน การขาดแคลนน้ำ และปัญหาด้านการผลิตสินค้าเกษตร เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ของตำบลป่าตาล กรมพัฒนาที่ดินได้วิเคราะห์เบื้องต้น ดังต่อไปนี้

ปัญหาของตำบลป่าตาล ในภาพรวมสรุปได้ว่า มีปัญหาสำคัญ 2 ประการ คือ (1) ปัญหาดินเสื่อมโทรม (2) ปัญหาการบริหารจัดการน้ำ และมีปัญหารองลงมา คือ ปัญหาการผลิตสินค้าเกษตร ปัญหาดังกล่าวนี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนโดยรวม

ในกรณีของปัญหาความเสื่อมโทรมของที่ดินนั้นจะรวมถึง (1) การชะล้างพังทลายของดิน (2) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ โดยจากการวิเคราะห์ความลาดชันของพื้นที่พบว่า ระดับความลาดชันระหว่าง 0.2 % มีพื้นที่มากถึง 28,375 ไร่ หรือร้อยละ 62.84 ของเนื้อที่ตำบล รองลง ระดับความลาดชัน 2-5 % มีพื้นที่ 13,256 ไร่ หรือร้อยละ 29.36 ของเนื้อที่ตำบล ระดับความลาดชันระหว่าง 5-15 % มีพื้นที่ 900 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.99 ระดับความลาดชันระหว่าง 15-20 % มีพื้นที่ 326 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.72 และระดับความลาดชันมากกว่า 20 %

มีพื้นที่ 2,299 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.09 ตามลำดับ จากการที่สภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่ลาดชันดังกล่าวนี้ ผลกระทบที่ตามมา คือ เกิดการสูญเสียดินที่มีความรุนแรงถึงรุนแรงมากที่สุดรวม 3,525 ไร่ หน้าดินที่ถูกชะล้างลงมาสู่เบื้องล่างจึงไปทับถมลำน้ำตามธรรมชาติ เหมือน ฝาย และอ่างเก็บน้ำจนดินชั้นดินไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ได้ตามที่ควรจะเป็นการขาดแคลนน้ำจึงเกิดขึ้นทุกหมู่บ้านในตำบลป่าตาล ทั้งน้ำเพื่ออุปโภค-บริโภคและน้ำเพื่อการเกษตร นอกจากนี้ในพื้นที่ที่มีความลาดชัน ยังไม่ได้มีการดำเนินการงานระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ จึงเกิดปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน ในส่วนของปัญหาความอุดมสมบูรณ์ของดินที่เกิดขึ้นนั้น เนื่องจากการมีการใช้ที่ดินติดต่อกันเป็นเวลานานโครงสร้างของดินได้มีการเปลี่ยนแปลง ในพื้นที่ที่มีการไถพรวนด้วยเครื่องจักรกลติดต่อกันเป็นระยะเวลาอันยาวนานทำให้ดินแน่นตัว น้ำในดินและอากาศในดินที่เคยมีอยู่สูญหายไป ส่วนธาตุอาหารและอินทรีย์วัตถุ ก็มีปริมาณลดลงเช่นเดียวกัน เนื่องจากพืชนำไปใช้ และอินทรีย์วัตถุได้สลายตัวไป

ในกรณีของการขาดแคลนนํ้า นั้น นอกจากผลการทับถมของตะกอนดินในแหล่งน้ำจนดินชั้นดินดังกล่าวข้างต้นแล้ว การที่ประชากรเพิ่มขึ้น กิจกรรมที่ต้องใช้น้ำเพิ่มขึ้น ทำการเกษตรเพิ่มขึ้น รวมทั้งเหตุการณ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เช่น ปริมาณฝนน้อยกว่าปกติ ฝนทิ้งช่วง จนเกิดความแห้งแล้ง การขาดแคลนน้ำจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จำเป็นต้องวางระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อกักน้ำในดิน คงความอุดมสมบูรณ์เพื่อจัดหาน้ำให้แหล่งน้ำต้นทุน โดยวิธีการต่างๆ ให้เพียงพอแก่ความต้องการ

ประเด็นหลักจากข้อเสนอให้แก้ไขปัญหาเรื่องขาดแคลนน้ำ จะสรุปได้ว่ามี 6 ประการ คือ (1) การขุดลอกแหล่งน้ำในปัจจุบันซึ่งรวมถึงอ่างเก็บน้ำ ฝายกั้นน้ำ ลำเหมือง เป็นต้น (2) สร้างอ่าง ฝายเก็บน้ำเพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิม (3) ก่อสร้างประปาภูเขาโดยส่งน้ำด้วยท่อ P.E. (4) ขุดเจาะบ่อบาดาล (5) ก่อสร้างคลองส่งน้ำเพื่อการกระจายน้ำ และ (6) ป้องกันน้ำท่วม

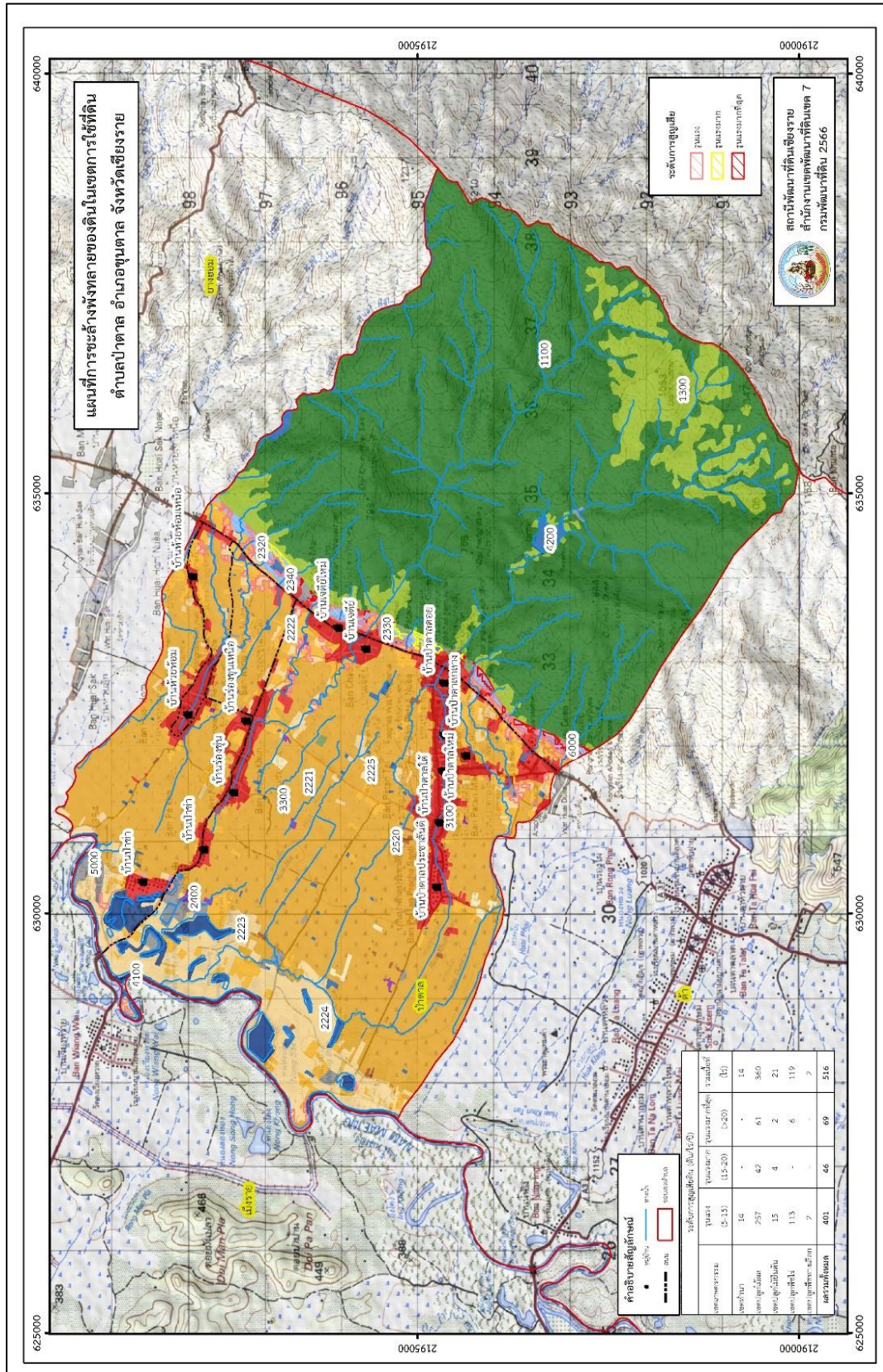
เพื่อตอบสนองข้อเสนอดังกล่าวทั้ง 6 ประการนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นที่มีอยู่ในปัจจุบันแล้วสรุปได้ว่า “ไม่สามารถดำเนินการแก้ปัญหามุมบ้านใดหมู่บ้านหนึ่งหรือใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่ง แล้วจะแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำหรือน้ำท่วมทั้งตำบลได้โดยสิ้นเชิง”

การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำหรือน้ำท่วมจะต้องดำเนินการทั้งตำบลควบคู่กันทั้งปัญหาการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ตอนกลางด้านตะวันตก กับปัญหาการขาดแคลนน้ำในพื้นที่ตอนบน โดยจัดทำโครงการ **“การพัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบ”** ทั้งพื้นที่ตำบลที่รวมข้อเสนอในการแก้ไขปัญหานี้ โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน คือ **1. ส่วนของต้นน้ำ** อันเป็นพื้นที่ป่าไม้ สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่มีความลาดชันเชิงซ้อน (ความลาดชัน 12-20 เปอร์เซ็นต์) มีระดับความสูญเสียดินในระดับรุนแรงถึงรุนแรงมากที่สุด สร้างฝายชะลอน้ำ เพื่อรักษาน้ำให้อยู่ในพื้นที่ โดยจัดทำประปาภูเขาและก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อลดการชะล้างพังทลาย การสูญเสียดินและชะลอการไหลของน้ำ **2. ส่วนของกลางน้ำ** อยู่บริเวณตอนกลางของตำบล สภาพพื้นที่ประกอบด้วยที่ราบและที่ลาดชัน พื้นที่บางส่วนมีระดับความสูญเสียดินในระดับรุนแรงถึงรุนแรงมากที่สุด การจัดการพื้นที่ควรก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ จัดรูปที่ดิน วางผังน้ำทั้งระบบ และสนับสนุนการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิต **3. ส่วนของปลายน้ำ** สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ (ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ และ 2-5 เปอร์เซ็นต์) มีส่วนน้อยที่มีความเสี่ยงในการสูญเสียดินจากการชะล้างพังทลายของดิน การจัดการพื้นที่ควรพัฒนาที่ดินและระบบน้ำ

แผนการใช้ที่ดินตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

ได้แก่ การขุดลอกคลอง ก่อสร้างสระน้ำ ฝายกั้นน้ำ คลองส่งน้ำ คลองระบายน้ำหรือพนังป้องกันน้ำท่วม การขุดบ่อบาดาล ปรับรูปที่ดินปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิต และการทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อให้การใช้ที่ดินสามารถใช้พื้นที่ได้อย่างต่อเนื่องและเกิดประโยชน์ทั้งตัวเกษตรกร ชุมชน ในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม (รูปที่ 7-1)

รูปที่ 7-1 การชะล้างพังทลายของดินในเขตการใช้ที่ดิน ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2567-2571

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
1. เขตทำนา เนื้อที่ 13,015 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน 1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ 37,500 1.2 ผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด 446,250 1.3 ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน 37,500 1.4 พัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร 162,500 1.5 การทำปุ๋ยหมัก 85,000 1.6 การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์ 1,500 1.7 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด 170,000 1.8 การส่งเสริมการไถกลบและผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดก๊าซเรือนกระจก	1,025,250
2. เขตปลูกต้นไม้/ไม้ยืนต้น/พืชไร่ และพืชทางเลือก เนื้อที่ 5,034 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน - การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ 37,500 - ผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด 446,250 - ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน 37,500 - พัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร 162,500 - การทำปุ๋ยหมัก 85,000 - การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์	853,750
3. เขตเลี้ยงสัตว์ เนื้อที่ 50 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน - พัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร 162,500	162,500
4. เขตแหล่งน้ำ	2. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลาย -การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ 2,100,000 3. โครงการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน 1,501,500	2,100,000 1,501,500
รวมเขตเกษตรกรรม	1. การปรับปรุงบำรุงดิน 2. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน 3. โครงการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	2,041,500 2,100,000 1,501,500
รวมแผนงาน/โครงการ		5,643,000

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นกรอบประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

ตารางที่ 7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
1.เขตเกษตรกรรม 1.1 เขตทำนา เนื้อที่ 13,015 ไร่	1. สนับสนุนเรื่อง ฝายน้ำล้น การขุดลอกแหล่งน้ำ คลองส่งน้ำและระบายน้ำ (กรมชลประทาน) 2. การอบรมให้ความรู้เรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยีในการป้องกัน และกำจัดโรคแมลงของข้าว การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพ (กรมการข้าว) 3. ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสม และในเขตที่ไม่เหมาะสมและต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์ จังหวัด/สำนักงานสหกรณ์จังหวัด) 4. สนับสนุนโรงสีข้าวชุมชนแบบครบวงจร (กรมการข้าว กระทรวงพาณิชย์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น)
1.2 เขตปลูกไม้ผล/ไม้ยืนต้น/ เขตปลูกพืชไร่ และเขตปลูก พืชทางเลือก เนื้อที่ 5,034 ไร่	1. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการทำการเกษตรแบบผสมผสาน (กรมส่งเสริมการเกษตร) 2. สนับสนุนการขุดเจาะบ่อบาดาล (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล) 3. การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) (กรมวิชาการเกษตร) 4. การส่งเสริมและอบรมให้ความรู้เรื่องการดูแลและผลิตรายพาราให้มีคุณภาพ (การยางแห่งประเทศไทย) 5. สนับสนุนการทำอ่างเก็บน้ำ และฝาย (กรมชลประทาน) 6. การอบรมให้ความรู้เรื่องเทคโนโลยีการผลิตข้าวโพด มันสำปะหลัง และการกำจัดโรคแมลงศัตรูพืช (กรมส่งเสริมการเกษตร) 7. สนับสนุนการขุดลอกแหล่งน้ำ คลองส่งน้ำ คลองระบายน้ำและฝายน้ำล้น การทำอ่างเก็บน้ำ และฝาย (กรมชลประทาน)
1.3 เขตปศุสัตว์ เนื้อที่ 50 ไร่	- สนับสนุนเรื่องการเลี้ยงสัตว์และพันธุ์หญ้าอาหารสัตว์ (กรมปศุสัตว์)
2. เขตแหล่งน้ำ เนื้อที่ 990 ไร่	- สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทาน กรมป่าไม้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น)

ตาราง 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ ตำบลป่าตาล อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย แผน 5 ปี (พ.ศ. 2567-2571)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วยนับ	เป้าหมาย				รวม	งบประมาณ				รวม	หน่วยงานรับผิดชอบ		
			2567	2568	2569	2570		2571	2567	2568	2569			2570	2571
เขตทำนา/ไม่ผล/พืชไร่ ไม่ยืนต้น/พืชไร่ เขตทำนา/ไม่ผล/พืชไร่ เขตทำนา/ไม่ผล/พืชไร่ ไม่ยืนต้น/พืชไร่/เลี้ยงสัตว์ เขตพื้นที่เกษตรกรรม เขตทำนา/ไม่ผล/ไม่ยืนต้น/พืชไร่ เขตทำนา/ไม่ผล/ไม่ยืนต้น/พืชไร่ เขตทำนา/ไม่ผล/ไม่ยืนต้น/พืชไร่ พื้นที่แหล่งน้ำ เขตทำนา	1. การปรับปรุงบำรุงดิน														
	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ผลิตน้ำหมักชีวภาพจากสารเร่ง พด.	ลิตร	500	500	500	500	2,500	7,500	7,500	7,500	7,500	7,500	37,500	พด.	
	1.2 การผลิต-จัดหามาผลิตพันธุ์พืชปลอดสารเร่ง พด.	ต้น	3	3	3	3	15	89,250	89,250	89,250	89,250	89,250	446,250	พด.	
	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ่พืชสด	ไร่	500	500	500	500	2,500	7,500	7,500	7,500	7,500	37,500	พด.		
	1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	กลุ่ม	10	10	10	10	50	32,500	32,500	32,500	32,500	32,500	170,000	พด.	
	1.5 การทำปุ๋ยหมักสูตรกรมพัฒนาที่ดิน	ตัน	5	5	5	5	25	17,000	17,000	17,000	17,000	17,000	85,000	พด.	
	1.6 การจัดหาปุ๋ยอินทรีย์	ตัน	10	10	10	10	50	17,000	17,000	17,000	17,000	17,000	85,000	พด.	
	1.7 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	ไร่	20	20	20	20	100	300	300	300	300	300	1,500	พด.	
	1.8 การส่งเสริมการไหลเวียนเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก	ไร่	100	100	100	100	500	34,000	34,000	34,000	34,000	34,000	170,000	พด.	
	2. การฟื้นฟูและป้องกันภาวะเสี่ยง														
	พื้ชหลายชนิด														
	2.1 การปลูกต้นแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า	350,000	350,000	350,000	350,000	1,750,000	420,000	420,000	420,000	420,000	420,000	2,100,000	พด.	
	3. โครงการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นา														
	นอกเขตชลประทาน														
3.1 โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	บ่อ	5	5	5	5	65	115,500	346,500	346,500	346,500	346,500	1,501,000	พด.		

หมายเหตุ: งบประมาณที่กักหนไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. 2566. **แผนที่ขอบเขตตำบล ปี 2564 (ไฟล์ข้อมูล)**. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

_____. 2566. รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2565). แหล่งที่มา: <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate/Area/statpop>, 1 พฤษภาคม 2566.

กรมการพัฒนาชุมชน. 2566. **ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)** รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล ปี 2565. แหล่งที่มา: <https://ebmn.cdd.go.th/>, 1 มิถุนายน 2566.

กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2566. **ปริมาณน้ำและจำนวนบ่อน้ำบาดาล ปี 2565**. แหล่งที่มา: <http://app.dgr.go.th/newpasutara/xml/search.php>, 26 พฤษภาคม 2566.

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2566. **จำนวนครุฑเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำแนกรายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนมกราคม พ.ศ. 2566)**. แหล่งที่มา: <http://mvos2.gistda.or.th/>, 15 พฤษภาคม 2566.

กรมอุตุนิยมวิทยา. 2566. **ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2536-2565) (ไฟล์ข้อมูล)** กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ.

สำนักเทคโนโลยีการสำรวจและทำแผนที่. 2566. **แผนที่ขอบเขตตำบล ปี 2564 (ไฟล์ข้อมูล)**. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน. 2566. **แผนที่ทรัพยากรดิน (ไฟล์ข้อมูล)**. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน 2566. **แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ปี 2566 (ไฟล์ข้อมูล)**. กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

บัณฑิต ต้นศิริ และ คำรณ ไทรพิง. 2542. **คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน**. กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

เทศบาลตำบลป่าตาล 2566. **วิสัยทัศน์และนโยบาย**. แหล่งที่มา:

<https://www.patan.go.th/?View=basedata&ID=5>, 1 พฤษภาคม 2566

กรมพัฒนาที่ดิน
Land Development Department
Call center 1760